

Kesäloma on alkanut, mutta sekä ajatukset että ehkä toimintakin äidinkielen opetuksen uudistamiseksi ovat ainakin jossain jatkuvasti liikkeellä. Tällä kertaa osastomme on omistettu useille ajankohtaisille asioille. Äidinkielen opettajain liiton asettama koulutustyöryhmä on ottanut kantaa yliopistolliseen opettajankoulutukseen ja ns. tutkinnonuudistuksen tuottamien »koulutusohjelmien» äidinkielen opettajan »suuntautumisvaihtoehtoihin»; suomen kielen professorit ja apulaisprofessorit ovat puolestaan ottaneet kantaa tähän kannanottoon. Helinä Koivisto tarkastelee yliopiston opiskelijoiden nykyistä kielenkäyttö- ja erityisesti referointitaitoa, jonka pohja ehkä on luotavissa jo kouluopetuksella. Kouluopetuksen tavoitteisiin liittyvät myös Raili Joensuun ja Eeva Kylänpään sekä Sirpa Merilahden ja vielä Esko Palon kirjoitukset, joiden varsinaisena lähtökohdiana ovat vireillä olevat suunnitelmat yliopilastutkinnon äidinkielen kokeen uusimiseksi. Muistin verestämiseksi julkaisemme lopuksi professori Aarne Anttilan kirjoituksen »Väärinkö arvosteltu ylioppilasaine?», joka on ilmestynyt Virittäjässä 1949. Vieläkö Anttilan esittämien ajatusten voidaan katsoa olevan voimassa? Onko ylioppilasaine yhä ja voidaanko sen tulevaisuudessa katsoa olevan Anttilan esittämään tapan ensi sijassa kypsyyskoe?

Toivottavasti keskustelu tällaisista asioista jatkuu. Virittäjä ottaa mielellään vastaan lukijoidensa kannanottoja ja samoin ehdotuksia siitä, mihin suuntaan Äidinkielen opetus -osastoa kannattaa kehittää.

Äidinkielen opettajien »koulutusohjelmat» koulun kannalta

Äidinkielen opettajain liiton koulutustyöryhmä on loppuvuodesta 1982 laatinut osikon mukaisesta aiheesta muistion, joka on lähetetty mm. korkeakoulujen suomen kielen ja kirjallisuuden opettajille.

Taustaa

Syksyllä 1980 Äidinkielen opettajain liitto kokosi työryhmän pohtimaan äidinkielen opettajien perus- ja jatkokoulutukseen liittyviä kysymyksiä sekä ehdottamaan toimenpiteitä ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseksi. Liitto katsoi, että on ensiarvoisen tärkeää käydä avointa keskustelua kaikkien äidinkielen opettajien koulutukseen osallistuvien ryhmien kesken ja saattaa äidinkielen opettajien työssään toteamat koulutustarpeet heidän kouluttajiensa tietoon.

Työryhmä katsoi yhdeksi keskeiseksi tehtäväkseen arvioida yliopistojen tutkinnonuudistuksen yhteydessä syntyneitä äidinkielen opettajien koulutusohjelmia peruskoulun ja lukion uusien oppimääräsuunnitelmien sekä näissä koulumuodoissa toimivien äidinkielenopettajien työssä il-

menevien tarpeiden kannalta. Arvioinnin pohjaksi analysoitiin uusia oppimääräsuunnitelmia sekä verrattiin eri yliopistojen ja korkeakoulujen koulutusohjelmia toisiinsa. Oheisen muistion tarkoituksena on kiinnittää huomiota koulutusohjelmien sisältöjen ja painotusten joihinkin piirteisiin äidinkielen uusien oppimääräsuunnitelmien ja opettajien koulutustarpeiden kannalta ja antaa siten perusteita koulutusohjelmien edelleen kehittämiseksi. Muistiossa on käsitelty koulutusohjelmien sitä osaa, jota yliopistojen ja korkeakoulujen ainelaitokset toteuttavat.

Muistion laatineeseen työryhmään ovat kuuluneet Irma Lonka, Helsingin yliopiston normaalikoulu, lehtori Aulikki Pöntinen, lehtori Juha Rikama puheenjohtajana sekä lääninkouluttaja, lehtori Marja-Leena Tuurna. Työryhmä on konsultoinut seuraavia yliopistojen laitosten opettajia: apul.prof. Sirppa Kauppinen, Helsingin yliopiston opettajainkoulutuslaitos, apul.prof. Maria-Liisa Kunnas, Helsingin yliopiston kotimaisen kirjallisuuden laitos, lehtori Maija Larmola, Helsingin yliopiston opettajainkoulutuslaitos, assistentti Outi Lehtipuro-Sepänmaa, Helsingin yliopiston kansanrunoustieteen laitos, apul.prof. Jaakko Lehtonen, Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitos, prof. Heikki Paunonen, Tampereen yliopiston suomen kielen laitos, sekä prof. Leea Virtanen, Helsingin yliopiston kansanrunoustieteen laitos. Työryhmän sihteereinä ovat olleet HuK Mervi Murto ja ÄOL:n toiminnanjohtaja VTK Matti Sinko.

Koulutusohjelmien yleisarviota

Tutkinnonuudistuksen yhteydessä syntyneet koulutusohjelmat merkitsevät työryhmän käsityksen mukaan olennaista parannusta äidinkielen opettajien peruskoulutukseen aiempaan verrattuna. Ainekohtaiset oppisisällöt ovat monipuolistuneet ja ajanmukaistuneet, ja ennen kaikkea peruskoulutuksen painopisteitä on pyritty siirtämään alueille, joiden hallintaa äidinkie-

len nykyinen kouluopetus edellyttää. Myös peruskoulun ja lukion äidinkielen uusien oppimääräsuunnitelmien kannalta koulutusohjelmat ovat enimmiltä osiltaan tarkoituksenmukaisia: ne antavat tuleville opettajille sellaisia tiedollisia ja metodisia valmiuksia, joita näiden suunnitelmien toteuttaminen heiltä edellyttää. Koulutusohjelmien sisältöjen painopisteitä olisi kuitenkin eräissä myöhemmin mainittavissa tapauksissa työryhmän mielestä aihetta siirtää nykyistä selvemmin sellaisille alueille, jotka eniten hyödyttävät äidinkielen oppimääräsuunnitelmia toteuttavaa kouluopetusta. Osaltaan tätä palvelisi sekin, että opiskeluun sisältyvissä seminaareissa, praktikumeissa ym. käsiteltävä materiaali valittaisiin silmälläpitäen koulun orientaatiota. Samoin opiskelijoiden tutkielmien aiheet voisi suunnata entistä useammin kouluopetusta palvelleville alueille.

Eri opintoaineiden painotussuhteet

Koulutusohjelmaan kuuluvista opintoaineista Suomen kielen ja kotimaisen/yleisen kirjallisuuden keskinäinen painotussuhde on työryhmän käsityksen mukaan äidinkielen opettajilta vaadittavia tietoja ja valmiuksia ajatellen oikea. Sen sijaan puheviestintä ja perinnetieteet eivät painotu riittävästi. Erityisesti puheviestinnän tulisi saada nykyistä enemmän opetus-aikaa. Näiden oppiaineiden asemaa voitaisiin koulutusohjelmissa vahvistaa integroimalla niiden opetusta nykyistä enemmän suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen.

Lisäksi työryhmä haluaa kiinnittää huomiota siihen, että nykyisten koulutusohjelmien perusteella tulevat äidinkielen opettajat eivät saa valmiuksia käsitellä opetuksessaan joukkoviestinnän osa-alueita.

Koulutusohjelmien yhtenäisyys

Vertaillen eri yliopistojen ja korkeakoulujen koulutusohjelmia työryhmä tote- si niiden olevan jossain määrin epäyhte-

Äidinkielen opetus

näisiä. Koska tavoitteeksi on syytä asettaa se, että äidinkielen opettajien koulutus olisi koko maassa riittävän yhtenäistä, seuraavassa ainekohtaisessa tarkastelussa on viitattu joihinkin eri yliopistojen ja korkeakoulujen koulutusohjelmien selvimpiin eroavuuksiin. Erot saattavat tosin olla osin terminologisia. Työryhmä toivoo, että äidinkielen opettajien peruskoulutuksessa keskeiset oppisisällöt toteutuisivat terminologisista eroista huolimatta ja että myös terminologiaa pyritäisiin yhtenäistämään.

Ainekohtainen tarkastelu

Suomen kieli

Suomen kielen oppisisällöt ovat kokonaisuutena tarkastellen varsin tarkoituksenmukaiset. Monipuolisuutensa ja ajanmukaisuutensa ansiosta ne antavat työryhmän käsityksen mukaan peruskoulun ja lukion äidinkielen opettajille ylipäätään hyvät valmiudet uusien oppimääräsuunnitelmien toteuttamiseen. Joitakin toivomuksia sisältöjen ja painotusten suhteen työryhmä katsoi kuitenkin aiheelliseksi esittää:

1. Kielenkäytön osuus ei työryhmän käsityksen mukaan painotu suomen kielen opinnoissa tarpeeksi. Opintokokonaisuus Kielenkäyttö ja viestintä vaihtelee eri yliopistoissa ja korkeakouluissa neljästä kuuuteen opintoviikkoon. Tätä määrää työryhmä ei pidä riittävänä ottaen huomioon sen, miten keskeisellä sijalla käytännön viestintätaitojen, kirjoittamisen, puhumisen ja lukemisen opetus on äidinkielen opettajan työssä.

2. Kielenkäyttötaitojen opettamisessa samoin kuin muussakin äidinkielen kouluopetuksessa voidaan monin tavoin hyödyntää viestinnän, tekstilingvistiikan, sosio- ja psykolingvistiikan sekä soveltavan kielitieteen tutkimusta. Tämän vuoksi näiden alojen opetuksen tulisi saada riittävästi painoa kaikkien yliopistojen ja korkeakoulujen koulutusohjelmissa.

3. Puheviestinnän opetuksen asemaa tulisi koulutusohjelmissa vahvistaa integroimalla sen opetusta suomen kielen vies-

tinnän ja kielenkäytön kursseihin. Tyylin tutkimus sekä tekstilingvistiikan tutkimus tarjoavat puolestaan mahdollisuuden suomen kielen ja kirjallisuuden opintojen integroimiseen. Tällainen jo peruskoulutuksessa tapahtuva integraatio antaa työryhmän käsityksen mukaan äidinkielen kouluopetuksessa välttämättömiä valmiuksia eri opetusalojen integroimiselle.

4. Uudet oppimääräsuunnitelmat edellyttävät äidinkielen opettajilta aiempaa enemmän kielen persoonallisen, tilanteisen ja sosiaalisen vaihtelun tuntemusta. Tästä syystä työryhmä toivoo, että nämä kielen vaihtelun lajit painottuisivat opintokokonaisuudessa Kielen vaihtelu ja muuttuminen nykyistä enemmän alueellisten murteiden rinnalla.

5. Kielihistorian opetukseen työryhmä toivoi näkökulmaa, joka tarkastelisi kielen eri rekistereiden syntyä ja taustaa historiallisesti. Äännehistorian ohelle toivottaisiin riittävästä myös lause- ja tekstitason historioivaa tarkastelua. Tästä näkökulmasta tarjoutuisi yhteyksiä myös tyylin tutkimuksen ja kirjallisuuden ja kielen integrointiin kouluopetuksessa.

Kotimainen ja yleinen kirjallisuus

Myös kotimaisen ja yleisen kirjallisuuden oppisisällöt ovat kokonaisuutena tarkastellen peruskoulun ja lukion uusien oppimääräsuunnitelmien kannalta varsin tarkoituksenmukaiset. Joihinkin yksityiskohtiin työryhmä haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota:

1. Oppimääräsuunnitelmat ja nykyinen opetuskäytäntö edellyttävät äidinkielen opettajilta sekä kotimaisen että yleisen kirjallisuuden monipuolista tuntemusta. Tämän vuoksi heidän peruskoulutuksensa tulee taata pätevyys molempien kirjallisuuden lohkojen opettamiseen riippumatta siitä, kumpi kirjallisuus on opiskelijan päävastuuaineena, ts. opiskelijan tulee saada myös toisen kirjallisuusaineen keskeisten oppisisältöjen opetusta riittävästi päävastuuaineensa lisäksi. Jos opiskelijan päävastuuaine on kotimainen kirjallisuus, tilanne on melko hyvä: myös yleisen kirjal-

lisuuden osuus tulee koulutusohjelmissa taatuksi. Sen sijaan kotimaisen kirjallisuuden tuntemus jää joissakin yliopistoissa varsin hataraksi, jos päävastuuaineena on yleinen kirjallisuus. Yliopistojen ja korkeakoulujen erot ovat tässä suhteessa suuret: Helsingin yliopistossa yleisen kirjallisuuden opiskelija saa 7 opintoviikkoa kotimaisen kirjallisuuden opetusta, sen sijaan Tampereella vain 2 ja Oulussa 3,5 opintoviikkoa. Työryhmä haluaa kiinnittää huomiota ja toivoo parannusta tähän seikkaan.

2. Työryhmä pitää nuortenkirjallisuuden kurssin sisältymistä koulutusohjelmiin hyvänä, äidinkielen opettajan työtä tukevana asiana. Tämä kurssi sisältyykin useimpien yliopistojen ja korkeakoulujen koulutusohjelmiin. Tässä yhteydessä työryhmä haluaa kuitenkin korostaa sitä, että nuortenkirjallisuuden käsitettä tulisi laajentaa käsittämään kaikkea kouluikäisille soveltuvaa kirjallisuutta. Tie kirjallisuuden maailmaan avautuu nuorille yhtä hyvin monien »aikuisten kirjojen» kuin ns. nuortenkirjojen avulla, joten opettajain peruskoulutuksessa on tärkeää taata tuleville opettajille monipuoliset tiedot nuorten lukuharrastuksesta ja sen suuntautumisesta sekä valmiudet käsitellä kaikkea nuorille soveltuvaa ja heitä kiinnostavaa kirjallisuutta.

3. Nykykirjallisuudella on tärkeä asema sekä peruskoulun yläasteen että lukion oppimääräsuunnitelmien mukaisessa äidinkielen opetuksessa. Tästä syystä työryhmä korostaa, että tuleville äidinkielen opettajille tulisi peruskoulutuksessa taata hyvä nykykirjallisuuden tuntemus ja sen monipuolisen tarkastelun taito. Opettaja tarvitsee erityisesti kykyä itse asettaa tarkastelunäkökulmia.

4. Kouluopetukseen soveltuu erityisen hyvin lyhytmuotoinen kirjallisuus, varsinkin novellit ja näytelmät, joten näiden kirjallisuuden lajien tulisi työryhmän käsityksen mukaan korostua äidinkielen opettajien koulutuksessa nykyistä enemmän. Näytelmä tulisi jo peruskoulutuksessa integroida toisaalta puheviestinnän, toisaalta — jos mahdollista — teatteritieteen

opetukseen.

5. Perinnetieteiden asemaa äidinkielen opettajien koulutusohjelmissa olisi työryhmän käsityksen mukaan vahvistettava integroimalla kotimaisen kirjallisuuden ja perinnetieteiden oppisisältöjä nykyistä enemmän (vrt. jäljempänä). Suomen kirjallisuuden historian oppijaksoon olisi sisällytettävä myös kirjoittamaton kirjallisuus.

Perinnetieteet

Kansanperinne esiintyy peruskoulun ja lukion uusissa oppimääräsuunnitelmissa nimikkeillä Kalevala ja muu kansanrunous (peruskoulun 9. luokalla) sekä kansanrunous (lukion äidinkielen 7. kursilla). Lisäksi oppimääräsuunnitelmissa on esitetty useita tavoitteita ja sisältöjä, joiden toteuttaminen edellyttää opettajilta perinnetieteiden riittävää asiantuntemusta. Tällaisia ovat oppimääräsuunnitelmissa keskeiseksi nähty tavoite »oman kulttuurin tuntemus ja arvostus» ja »kansanomaisen kulttuurin tarkastelu» sekä suunnitelmien mainitsemat oppisisällöt »omaan kotiseutuun liittyvä kirjallisuus», »joukkoviestintä» ja »taiteellinen esittäminen». Näiden tavoitteiden ja sisältöjen toteuttaminen kouluopetuksessa vaatii myös perinnetieteiden, erityisesti suullisen kansanperinteen ja populaarikulttuurin, tutkimuksen tulosten tuntemusta ja hyödyntämistä.

Yliopistojen ja korkeakoulujen äidinkielen opettajien koulutusohjelmissa tunnustetaan perinnetieteiden tarpeellisuus, mutta perinnetieteiden oppijaksojen sisällöissä ei äidinkielen kouluopetuksen tarpeita ole riittävästi otettu huomioon. Näiden oppijaksojen sisältö olisi suunniteltava siten, että äidinkielen opettajat saisivat nykyistä enemmän koulukäyttöön soveltuvaa tietoa. Mm. suullisen ja kansanomaisen sanataiteen ja populaarikulttuurin tutkimuksen näkökulmien tulisi korostua nykyistä enemmän, koska em. oppimääräsuunnitelmiin sisältyvät tavoitteet ja sisällöt edellyttävät juuri niiden tuntemusta. Perinnetieteiden asemaa äidinkielen opettajien koulutusohjelmissa tulisi lisäksi vahvistaa

Äidinkielen opetus

integroimalla kirjallisuuden ja perinnetieteiden opintosisältöjä nykyistä enemmän toisiinsa (vrt. edellä).

Puheviestintä

Puheviestintätaitojen, puhumisen ja kuuntelemisen, osuus painottuu kielentunteumuksen, kirjoittamisen ja kirjallisuuteen perehtymisen rinnalla sekä peruskoulun että lukion uusissa oppimääräsuunnitelmissa. Nykyään myös tunnustetaan yleisesti puheviestintätaitojen merkitys sellaisina kansalaistaitoina, joiden hallinta koulun olisi turvattava jokaiselle oppilaalle.

Äidinkielen opettajien koulutusohjelmaan sisältyvän puheviestinnän opintokokonaisuuden tulisi antaa opiskelijalle paitsi hyvä henkilökohtainen puheviestinnän taito myös sellaiset teoreettiset tiedot puhumisesta, sanomien lähettämisestä ja vastaanottamisesta, taiteellisesta puheilmaisusta ja viestinnästä vuorovaikutuksen välineenä, että hän niiden turvin pystyy itsenäisesti omaksumaan ja soveltamaan opetuksensa puheviestinnän tutkimustietoa, arvioimaan koulun puhekasvatuksen tavoitteita ja kehittämään niiden mukaisesti kuhunkin opetustilanteeseen sopivia puheviestinnän opetuksen menetelmiä.

Koulun koko viestintäkasvatuksesta on olennainen osa äidinkielen opettajan hoidossa, ja puhekasvatus painottuu siinä nykyisin voimakkaasti. Siihen nähden äidinkielen opettajat saavat peruskoulutuksessaan perin vähän varsinaista puheviestinnän (puheopin) opetusta.

Puheviestinnän korkeakouluopetuksessa on opetuksen määrän lisäämisen ohella syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota myös äidinkielen opettajien tarvitsemiin tietoihin ja taitoihin. Sitä koulutusohjelman osaa, joka vastaa aiempaa erillistä »puhetekniikan ja kaunoluvun» tai »puheopin» tutkintoa, pitäisi entistä selvemmin suunnata äidinkielen opettajien tehtävien mukaiseksi. Puheviestinnän opetusta voidaan tehostaa myös niveltämällä se entistä paremmin kirjallisuuden ja suomen kielen opetukseen. Kirjallisuuden kursseihin on ehkä mahdollista liittää ru-

no- ja proosatekstien tulkitsevää esittämistä ja erityisesti näytelmän ja teatterin opetukseen lukudraamaa, dramatisointia ym. teatteriesityksen valmistamiseen ja analysointiin liittyvää harjoittelua. Suomen kielen kursseista voitaisiin erityisesti erilaiset kielenkäytön ja kirjoittamisen harjoitukset niveltää vastaaviin puheopin kursseihin. Lisäksi suomen kielen kursseihin voisi kuulua sellaisia myös puheviestinnän opetusta tukevia luentoja ja harjoituksia, jotka perehdyttävät sanomien laatimista ja niiden ymmärtämistä käsittelevään yleiseen viestinnän tutkimukseen, lukemistutkimuksen (reading research) perusteisiin, yleisöviestintään (mm. tiedottamiseen ja mainontaan) sekä kielenoppimiseen ja sen häiriöihin ja muihin viestinnän esteisiin, eri viestintäkanaviin ja niiden ominaisuuksiin sekä viestinnän merkitykseen yhteiskunnassa.

Tiedotusoppi/joukkoviestintä

Ennen tutkinnonuudistusta äidinkielen opettajiksi opiskelevat suorittivat usein ainakin alimman arvosanan tiedotusoppisa ja hankkivat näin valmiuksia joukkoviestinnän kouluopetukseen. Nykyisiin tutkintoihin ei sisälly juuri lainkaan vastaavia oppisisältöjä, mihin puutteeseen työryhmä haluaa kiinnittää huomiota. Äidinkielen opettajien peruskoulutukseen tulisi sisältyä myös joukkoviestinnän kouluopetukseen valmentavia oppisisältöjä, sillä sekä vaikiintuneen äidinkielen opetuskäytännön että peruskoulun ja lukion oppimääräsuunnitelmien mukaan joukkoviestinnän tarkastelu kouluissa kuuluu erityisesti äidinkielen opetukseen.

*

Lammilla 3. ja 4. joulukuuta 1982 pitämässään kokouksessa eri yliopistojen suomen kielen professorit ja apulaisprofessorit käsittelevät saamaansa muistiota ja päätyivät seuraavaan pöytäkirjattuun kannanottoon:

Todettiin mielihyvin, että ÄOL:n kannanotot yliopistojen uudistuneisiin äidin-

kielenopettajan tutkintoihin olivat pääosin hyvin myönteiset. Selvä kanta ilmaistiin seuraaviin asioihin:

1. ÄOL piti kielenkäytön osuutta liian vähäisenä. Todettiin, että viestintätaitoja opitaan monissa muissakin opiskelun vaiheissa kuin varsinaisilla kielenkäytön ja viestinnän kursseilla. Professorit näkisivät mielellään, että olisi tarjolla entistä enemmän tekstin kohennustapoja käsitteleviä kursseja; kirjallisuuden opetukseen olisi myös saatava entistä runsaammin tekstilähtöisyyttä ja konkreettista analyysia.

2. ÄOL toivoi lisää mm. viestinnän, tekstilingvistiikan, psyko- ja sosiolingvistiikan kursseja. Kokous piti toivomusta aiheellisena mutta katsoi, että kurssien sisällöt kehittyvät parhaiten vain sitä mukaa kuin tutkimus suomalaisen aineksen parissa mainituilla aloilla etenee; yleisluonteisina ne eivät opettajaa paljon auta.

3. Puheviestinnän aseman heikkous. Kokous korosti sitä, että tutkinnonuudistuksen yhteydessä ei toivottua lisätilaa puheviestinnän kursseille ole valitettavasti jäänyt, varsinkaan kun kirjallisuuden puolelle ei yleensä ole otettu puheviestintää. Myös puheviestinnän opettajatilanne on hyvin erilainen eri yliopistoissa: Tampereella aineessa on apulaisprofessori ja kolme lehtoraattia, Turussa vain yksi lehtoraatti. Tästä seuraa, että hyvätkään uudistukset eivät voi toteutua samalla tavoin kaikkialla.

4. Kielen vaihtelun kurssi olisi painotettava toisin. Kokouksen kommentti oli samantapainen kuin kohtaan 2: kun sosiolingvistiikan tutkimus Suomessa etenee, voi myös vaihtelua koskevan kurssin sisältö muuttua.

5. Kirjasuomen historia saisi olla enemmän lause- ja tekstipainotteinen. Jälleen kokous totesi opettajien osuneen tutkimuksen aukkokohtaan. Turun yliopistossa aloitetaan kurssi kirjasuomen eriytyminen, joka pyrkii selvittämään 1800-luvun tekstuaalista kehitystä.

6. Suhde kirjallisuuden opetukseen. Kokous piti riittämättömänä opettajan pätevyyden kannalta, että tutkintoon kuu-

luisi yleinen kirjallisuustiede, johon sisältyisi vain 2 1/2 »opintoviikkoa» kotimaista kirjallisuutta. Pidettiin tärkeänä, että myös kirjoittamaton kirjallisuus, ts. kansanrunous, eri yliopistoissa sijoitettaisiin kirjallisuushistorian opintojen yhteyteen.

7. Suhde perinnetieteisiin. Folkloristii-kan aseman katsottiin jääneen liian vähälle huomiolle nykyisessä äidinkielenopettajan tutkinnossa. Paljon saataisiin autetuksi, jos folkloristiikkaa edellisen kohdan tapaan saataisiin kirjallisuuden opintoihin. Kokous piti valitettavana sitäkin, että kansatieteen »sana ja asia» -suuntaus on tätä nykyä vailla edustajia. Vaikeutena on sopivien perinnetieteellisten peruskurssien puute ja niiden pohjaksi tarvittavan oppimateriaalin pula.